

FUQAROLIK JAMIYAT TUZISHDA SUD-HUQUQ SOHASIDAGI ISLOHOTLAR

**Shamshetova Zulxumor Karamatdin qizi,
Berdiboyev Sardor Erkaboy o'g'li**
Qoraqalpoq davlat universiteti Yuridika fakulteti talabasi

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada, Fuqarolik jamiyatini tuzishda sud huquq sohasida davlatimizda olib borilayotgan islohotlar haqida ma'lumotlar berilgan*

***Kalit so'z:** Fuqarolik jamiyati, demokratiya, inson, siyosat, Konstitutsiya, sud, huquqiy islohot.*

Fuqarolik jamiyat – bu inson, shaxs erkinligi ustun bo'lgan jamiyat, fuqarolik jamiyatining institutlari (siyosiy partiyalar, turli jamiyat va jamoat tashkilotlari) rivojlangan jamiyatidir.

Fuqarolik jamiyatining bir necha belgilari bor bo'lib ular:

birinchidan, fuqarolik jamiyati huquqiy davlat bilan chambarchas bog'liq, ular bir-birisiz mavjud bolmaydi. Demokratik davlat jamiyat a'zolarining barchasi o'z manfaatlarini ko'zlab teng imkoniyatlar yaratadi, demokratiya xalq hokimiyatining nazorat ob'ekti emas, u hokimiyatining sub'ekti hisoblanadi, ikkinchidan, fuqarolik jamiyatda yoquri turuvchi asosiy idoralarining bazi vakolatlari quyi idoralarga berilishi, uchinchidan, mulkni umumiyLashtirishdan voz kechib, uni xususiylashtirish siyosatini amalga oshirish.

Fuqarolik jamiyatining yana bir muhim jihati-erkin shaxsni shakllantirish. Har bir demokratik davlatda fuqarolarning huquq va erkinliklarini himoya qilish eng dolzarb vazifalardan sanaladi. Asosiy tayanchimiz – O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida demokratik huquqiy davlat barpo etish maqsadi belgilangan¹⁶. Konstitutsiyamizning 13-moddasiga ko'ra O'zbekiston Respublikasida demokratiya umuminsoniy prinsiplariga asoslanadi. Ularga ko'ra inson, uning hayoti, erkinligi, sha'ni, qadr-qimmatini va boshqa daxlsiz huquqlari oliy qadriyat hisoblanadi.

Respublikamizda o'tkazilayotgan sud huquq islohotlarda qonunlarga, shu bois jinoyat va jinoyat protsessual qonunchiligida o'zgarishlar muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Fuqarolarning qonuniy huquqlari va erkinliklarini himoya qilish sudlarning va huquq-tartibini muhofaza qilish organlarining faoliyatida asosiy mazmunga aylanishi kerak. Sud jazolovchi organdan oddiy organga aylanib, haqiqattan ham mustaqil bo'lib qolishi kerak. So'nggi yillarda mamlakatimizda sud-huquq tizimini yanada takomillashtirish, fuqaro va tadbirkorlarning huquq va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilish choralarini kuchaytirish, odil sudlovni samarali ta'minlash hamda sudyalarning hamjamiyati rolini oshirish bo'yicha izchil ishlar olib borilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24-iyuldagi "Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlovni samaradorligini oshirish" to'g'risidagi farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sudyalarning chinakam mustaqilligini ta'minlash hamda sud tizimida korrupsiyaning oldini olish samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to'g'risida» 2020 yil 7 dekabrda PF-6127-son Farmoni; O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sud-tergov faoliyatida shaxsning huquq va erkinliklarini himoya qilish kafolatlarini yanada kuchaytirish chora-tadbirlari to'g'risida» 2020 yil

¹⁶ O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi <https://constitution.uz/oz/clause/index>

10 avgustdagi PF-6041-son Farmoni; O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» 2020 yil 24 iyuldagi PF-6034-son Farmoni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sud hokimiyati organlari faoliyatini raqamlashtirish chora-tadbirlari to'g'risida» 2020 yil 3 sentyabrdagi PQ-4818-son qarori; O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «Sudlar faoliyatiga zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini yanada kengroq joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida» 2017 yil 30 avgustdagi PQ-3250-son qarori, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Sudyalar va ularning oila a'zolari pensiya ta'minoti shartlari, me'yorlari hamda tartibi to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida» 2019 yil 9 yanvardagi 11-son qarori; O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Sudyalarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida» 2018 yil 20 dekabrda 1036-son qarori O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining «Sudyalarning hayoti va sog'lig'ini davlat tomonidan majburiy sug'urta qilish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqida» 2018 yil 27 oktyabrdagi 879-son qaroriga muvofiq sud-huquq sohasida belgilangan vazifalarni izchil amalga oshirish, fuqarolarning odil sudlovga erishish darajasini yuksaltirish, ishlarni sudda ko'rish sifatini oshirish hamda xolis, adolatli va qonuniy sud qarorlarini qabul qilish uchun taraflarning tengligi va tortishuvchanligini amalda ta'minlash mexanizmlarini kengaytirishni maqsad qildi. Shu qonun doirasida tashkiliy-tuzilmaviy o'zgarishlarni amalga oshirishni nazarda tutuvchi qonun loyihasi ishlab chiqildi. Bu loyihada quyidagilar ko'rsatilgan:

ma'muriy huquqbuzarliklar to'g'risidagi ishlarni ko'rib chiqish vakolatini ma'muriy sudlardan jinoyat ishlari bo'yicha sudlarga o'tkazish;

apellatsiya tartibida ko'rib chiqilgan sud qarorlarini O'zbekiston Respublikasi Oliy sudning sudlov hay'atlari tomonidan kassatsiya tartibida qayta ko'rib chiqish; davlat ayblovchisi ayblovdan voz kechgan taqdirda rehabilitatsiya asoslariga ko'ra jinoyat ishini tugatish

prokuror tomonidan sudning qonuniy kuchga kirgan hukmi, hal qiluv qarori, ajrimi yoki qarori bo'yicha ishlarni, ushbu ishlar yuzasidan taraflar murojaati mavjud bo'lgan holdagina, suddan chaqirib olib o'rganish, va boshqada islohatlarni amalga oshirish yo'lga qo'yildi.

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan sud-huquq islohotlari natijasida Jinoyat kodeksiga kiritilgan o'zgartishlar tufayli ozodlikdan mahrum qilish bilan bog'liq bo'lmagan jazolarni qo'llash imkoniyat yanada kengaydi. Bu esa, davlatimizning insonparvarlik siyosatining yaqqol ko'rinishidir.

Xulosa qilib aytganda, jamiyatimiz taraqqiyoti yo'lida amalga oshirilayotgan bu keng qamrovli islohotlar huquqiy demokratik davlat, kuchli fuqarolik jamiyatini rivojlantirish va shakllantirishga xizmat qiladi. Sud-huquq islohotlari hech qachon bir joyda to'xtab qolmasligi kerak, qo'lga kiritilgan zafarlar bilan chegaralanib qolmasdan, islohotlar yanada keng miqyosda davom etishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR;

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – Toshkent: “O'zbekiston”, 2021y. URL: <https://constitution.uz/oz/clause/index#section1>

2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksi [2021 yil 1 aprelgacha bo'lgan o'zgartirishlar va qo'shimchalar bilan] – T.: «Yuridik adabiyotlar publish», 2021y. URL: <https://lex.uz/docs/-111453>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-6034-sonli “Sudlar faoliyatini yanada takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi farmoni.
URL: <https://lex.uz/docs/-4910826>

4. “Фуқаролик жамиятини шакллантиришда демократик ислоҳотларни чуқурлаштириш ва ривожлантиришнинг аҳамияти”. Республика илмий-амалий конференция материаллари. Нукус, 2011. 204 бет.

5. Утемуратова, Ш. (2014). ЭКОЛОГИЯ СОНАСИДАГИ ЖИНОЯТЛАР ТУШУНЧАСИ ВА БУ ТУРДАГИ ЖИНОЯТЛАРНИ ТЕРГОВ ҚИЛИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ. ВЕСТНИК КАРАКАЛПАКСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ БЕРДАХА, 23(2), 104-107. URL: <https://karsu.uz/wp-content/uploads/2019/04/%D0%B2%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%BA-2014-2.pdf#page=102>